

Emma Alijoki

OPISKELIJAVAIHDON MOTIIVEJA LUOKANOPETTAJAOPISKELIJOIDEN SILMIN

Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta
Kasvatustieteiden kandidaatintutkielma
Joulukuu 2019

TIIVISTELMÄ

Emma Alijoki: Opiskelijavaihdon motiiveja luokanopettajaopiskelijoiden silmin
Kasvatustieteiden kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta
Joulukuu 2019

Tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää, miksi Tampereen yliopiston luokanopettajaopiskelijat lähtevät tai eivät lähte opiskelijavaihtoon. Korkeakoulujen kansainvälisyys on tutkimuksien mukaan lisääntynyt, mutta tämä ei näy ainakaan Tampereen yliopiston kasvatustieteilijöiden joukossa opiskelijavaihdon lisääntymisenä. Keskustelut opiskelijavaihdosta ovat yleensä pinnalla ainakin jossakin vaiheessa opintoja, mutta käytännössä kuitenkin hyvin harva opiskelija sisällyttää kansainvälisiä kokonaisuuksia opintoihinsa. Halusin lähestyä aihetta tarkemmin, sillä koin kiinnostavana pohtia ilmiön merkityksiä. Tutkimukseni tarkoituksena on selvittää, minkälaisia motiiveja luokanopettajaopiskelijat antavat opiskelijavaihtoon lähdölle tai lähtemättömyydelle.

Tutkimus on toteutettu laadullista tutkimusotetta noudattaen, ja tutkimusaineiston keräämiseen on käytetty eläytymismenetelmää. Tutkimusaineisto kerättiin sähköisen lomakkeen muodossa Tampereen yliopiston 2.-5. vuosikurssin luokanopettajaopiskelijoilta. Vastauslomakkeita oli kaksi erilaista, ja kehyskertomus lomakkeissa oli erilainen. Ensimmäisessä kehyskertomuksessa vastaajan piti kuvitella tilanne, jossa hän lähtee opiskelijavaihtoon. Tähän vastauksia tuli yhdeksän kappaletta. Toisessa kehyskertomuksessa vastaajan piti kuvitella tilanne, jossa hän opiskelijavaihtoa harkittuaan kuitenkin päätyy jättämään vaihdon välistä. Tähän vastauksia tuli 17 kappaletta.

Analysoin tutkimusaineistoa teemoittelun avulla. Vastauksista oli löydettävissä erilaisia motiiveja, joista muodostui molempiin kehyskertomuksiin liittyen neljä teemaa. Kertomuksissa, joissa opiskelija lähtee opiskelijavaihtoon, jaoin teemat akateemisiin, henkilökohtaisiin, kulttuurisiin ja sosiaalisiin motiiveihin. Kertomuksissa, joissa opiskelijavaihtoon ei lähdetä, jako tehtiin akateemisiin, henkilökohtaisiin, sosiaalisiin ja muihin motiiveihin.

Tulosten perusteella suurimpia lähtöön vaikuttavia motiiveja ovat kokemukset, matkustelu ja halu nähdä maailmaa. Lisäksi vaihto koetaan mahdollisuutena kehittää kielitaitoa ja luoda kansainvälisiä suhteita. Merkittävimpiä motiiveja vaihtoon lähtemättömyyden kannalta ovat pelko opintojen viivästymisestä, hankaluus kurssien hyväksi lukemisessa sekä etäisyys läheisistä ihmisistä kotisuomessa. Jotta opiskelijavaihtoa saataisiin lisättyä, tulisi sen hyötyihin luokanopettajaopintojen kannalta kiinnittää huomiota sekä pohtia koulutuksen rakenteen vaikutusta vaihtoon lähdölle. Myös informaation saatavuus opiskelijavaihtoon liittyvissä asioissa on oleellista.

Avainsanat: opiskelijavaihto, korkeakoulu, luokanopettajaopiskelija, kansainvälisyys, motiivi

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	4
2	LUOKANOPETTAJAOPINTOJEN RAKENNE JA SISÄLTÖ	6
3	KORKEAKOULUJEN KANSAINVÄLISYYS JA VAIHTO-OPISKELU	8
3.1	KORKEAKOULUJEN KANSAINVÄLISYYS JA SEN TUTKIMUS	8
3.2	VAIHTO-OPISKELUN MOTIIVEJA AIEMMISSA TUTKIMUKSISSA	10
4	TUTKIMUSMENETELMÄT	14
4.1	TUTKIMUKSEN TAVOITE	14
4.2	TUTKIMUSMENETELMÄNÄ ELÄYTYMISMENETELMÄ	14
4.3	TUTKIMUSAINEISTON HANKINTA	15
4.4	AINEISTON ANALYYSI	17
5	TULOKSET	20
5.1	OPISKELIJAVAIHTOON LÄHTEMISEN MOTIIVIT	20
5.2	OPISKELIJAVAIHTOON LÄHTEMÄTTÄ JÄTTÄMISEN MOTIIVIT	23
5.3	TULOSTEN TARKASTELUA	25
5.4	JOHTOPÄÄTÖKSIÄ TULOKSISTA	30
6	LOPUKSI	32
6.1	LUOTETTAVUUDEN JA EETTISYYDEN ARVIOINTIA	32
6.2	JATKOTUTKIMUSEHDOTUKSIA	34
7	LÄHTEET	35

1 JOHDANTO

Erityisesti omien luokanopettajaopintojeni alkuvaiheessa keskustelut opiskelijavaihdosta olivat usein pinnalla. Minä ja moni opiskelijakollegani intoilimme kansainvälisistä opinnoista useaan otteeseen ja pohdimme, missä vaiheessa opintoja ulkomaille kannattaisi lähteä, mihin kohteeseen olisi kiinnostavaa mennä sekä monia muita kansainvälisyyteen liittyviä kysymyksiä. Kävin muutamassa vaihto-opiskelua koskevassa infotilaisuudessa, joista päällimmäisenä mieleeni jäi sellainen kuva, että opiskelijavaihtoon kannustettiin ehdottomasti lähtemään, jos se vähänkään kiinnostaa. Myös muutama tuttuni on jossain vaiheessa omaa kouluaikaansa käynyt opiskelijavaihdossa ja heidän kokemuksensa ovat olleet lähes pelkästään myönteisiä ja opiskelijavaihtoon kannustavia.

Nyt kun opintoni ovat edenneet jo kolmannelle vuosikurssille, ei opiskelijavaihto ole enää läheskään niin kuuma puheenaihe. Opiskelut Tampereen yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnassa ovat vieneet mennessään ja tuntuu, että loppujen lopuksi harvat opiskelijat etenkin luokanopettajaopiskelijoista päätyvät sisällyttämään kansainvälisiä kokonaisuuksia omiin opintoihinsa. Tästä kertovat myös tilastot (Opetushallitus 2018). Siihen nähden, mitä opiskelijavaihdon hyödyistä on korviini kantautunut, lähtijöiden määrä on mielestäni vähäinen. Tämän vuoksi lähdin lähestymään aihetta, ja tutkimukseni tarkoituksena onkin ymmärtää, miksi Tampereen yliopiston luokanopettajaopiskelijat mahdollisesti lähtevät opiskelijavaihtoon ja miksi eivät, eli millaisia motiiveja vaihtoon lähdölle ja lähtemättömyydelle annetaan.

Maailma ja näin ollen myös korkeakoulutus muuttuvat koko ajan kansainvälisempään suuntaan. Suomi muuttuu yhä monikulttuurisemmaksi yhteiskunnaksi, ja kulttuurien välinen vuorovaikutus korostuu entisestään. (Taajamo 2005, 13; Garam 2000, 7.) Niin Suomesta lähtevien kuin Suomeen tulevienkin vaihto-opiskelijoiden määrä on ollut nousussa vuodesta 2004 asti

(Opetushallitus 2018). Tampereen yliopiston kansainvälisestä opiskelijaliikkuvuudesta on tehty tilastoja, ja tarkastelenkin niitä tutkimuksessani viiden viimeisen vuoden ajalta eli vuosilta 2014-2018. Tutkimukseni näkökulma kohdistuu nimenomaan kasvatustieteen opiskelijoihin ja erityisesti luokanopettajaopiskelijoihin. Vuoden 2018 tilastossa näkyy, että Tampereen yliopistosta pitkälle, yli kolmen kuukauden ulkomaanjaksolle eniten lähdettiin johtamiskorkeakoulusta. Alan tutkinto-opiskelijoista 6,5% lähti opiskelijavaihtoon. Vähiten, 1% tutkinto-opiskelijoista, opiskelijavaihtoon lähti kasvatustieteiden tiedekunnasta. Vuonna 2018 ainoastaan 17 kasvatustieteiden opiskelijaa on lähtenyt opiskelijavaihtoon, kun opiskelijoiden kokonaismäärä oli 1626. (Nieminen & Karvonen 2019.) Tilastoista ei ole mahdollista nähdä erikseen, kuinka moni tästä 17 opiskelijasta on juuri luokanopettajaopiskelijoita.

Tutkimukseni teoriapohjassa käsittelen luokanopettajan tutkinto-ohjelman rakennetta Tampereen yliopistossa, korkeakoulujen kansainvälisyyttä yhteiskunnan, korkeakoulun ja yksilön näkökulmasta, sekä opiskelijavaihtoon lähdön motiiveja aikaisempien tutkimuksien pohjalta. Tutkimukseni aineistonkeruumenetelmäksi valitsin eläytymismenetelmän, jonka avulla vastaajat ovat kirjoittaneet pieniä tarinoita siitä, miksi he lähtisivät opiskelijavaihtoon ja miksi eivät. Tarinat kirjoitettiin tekemäni kehyskertomuksen pohjalta. Lähdin analysoimaan vastauksia teemoittelemalla niistä löytyviä sisältöjä. Monista tarinoista nousi esiin samantapaisia motiiveja opiskelijavaihtoon lähdölle tai lähtemättömyydelle, ja luokittelin motiivit eri teemojen alle. Ennen tutkimustulosten esittelyä ja tarkastelua kerron tutkimusmenetelmän valinnasta ja aineiston analyysitavoista. Lopuksi teen johtopäätöksiä siitä, mitä mahdollisesti tulisi tehdä, jotta luokanopettajaopiskelijat lähtisivät opiskelijavaihtoon aiempaa enemmän, sekä pohdin tutkimukseni luotettavuutta ja mahdollisia jatkotutkimusaiheita.

2 LUOKANOPETTAJAOPINTOJEN RAKENNE JA SISÄLTÖ

Luokanopettaja on kasvatustieteen kandidaatin ja maisterin tutkinnoista koostuva korkeakoulututkinto. Koulutuksen suunniteltu kesto on 3+2 vuotta ja se on laajuudeltaan 360 opintopistettä, sisältäen 180 opintopisteen kasvatustieteen kandidaatin tutkinnon sekä 120 opintopisteen maisterin tutkinnon. Kasvatustieteen kandidaatin tutkinto sisältää seuraavia opintoja: yleiset opiskeluvalmiudet, kasvatustieteiden perusopinnot ja aineopinnot, perusopetuksessa opettavien aineiden ja aihekokonaisuuksien monialaiset opinnot sekä valinnaiset opinnot. Kasvatustieteen maisterintutkinto koostuu syventävistä sekä valinnaisista opinnoista. (Tampereen yliopisto 2019.)

Luokanopettajan tutkinto-ohjelman opintokokonaisuudet ovat listattuna Tampereen yliopiston opiskelijan oppaassa (2019). Jokaisen opintokokonaisuuden kohdalla lukee, minkä periodin aikana kyseinen sisältö tulee opintoihinsa valita. Lukuvuosi koostuu neljästä periodista, ja eri opintokokonaisuuksien kesto vaihtelee yhdestä periodista jopa neljän periodin mittaiseksi opintojakson sisällön mukaan. Opintojaksot eivät ole valittavissa missä tahansa periodissa, vaan ne on jaoteltu sen mukaan, missä järjestyksessä niitä kannattaa opiskella. Joidenkin kurssien suorittaminen edellyttää, että jotkin toiset kurssit on suoritettu ensin. Ennen perusharjoittelujen suorittamista tulee kasvatustieteen perusopintojen olla valmiina ja tietyt perusopetuksessa opettavien aineiden monialaiset opinnot suoritettuina. Esimerkiksi ensimmäinen opetusharjoittelu pitää sisällään äidinkielen ja kirjallisuuden, matematiikan sekä uskonnon ja/tai historian tai yhteiskuntaopin opetusta. Harjoittelun suorittaminen vaatii siis, että opetettavat aineet on suoritettu hyväksytysti. (Tampereen yliopiston normaalikoulu 2019.)

Luokanopettajan opinnoissa osa kursseista, kuten perusopinnot ja osa aineopinnoista, on luento-opetuksella suoritettavia, kun taas jotkin

opintokokonaisuudet suoritetaan pienryhmissä. Kaikki 60 opintopistettä monialaisia opintoja suoritetaan pienryhmäopetuksella, ja opinnot tulee tehdä kahden ensimmäisen lukuvuoden aikana. Opintojaksot ovat valittavissa tietyssä periodissa ja jokaisen opiskelijan tulee valita oman pienryhmänsä mukaiset kurssit.

Luokanopettajan koulutus rakentuu siis suurimmaksi osaksi hyvin tarkasti määritellyistä opintosisällöistä. Koko koulutus kandidaatin- ja maisterin tutkinnot mukaan lukien sisältää 59 opintopistettä valinnaisia opintoja (Tampereen yliopisto 2019). Valinnanvapautta ei ole kovinkaan paljon, ja myös suoritustahti on pitkälti tarkalleen määritettyä. Jos jokin kurssi jää suorittamatta, haittaa se opinnoissa etenemistä. Näin ollen suuri osa opiskelijoista suorittaa kursseja varsin samaa tahtia, eikä poikkeavuutta tapahdu kovinkaan paljoa. Erityistä monissa kursseissa on myös se, että ne edellyttävät läsnäolopakkoa. Jos opiskelija ei pääse oman pienryhmänsä tunnille, on kyseinen tunti korvattava jonkin toisen ryhmän kanssa. Kaikki nämä seikat johtavat siihen, että opiskelun ohella on haastavaa tai lähes mahdotonta tehdä esimerkiksi päivätyötä, tai lähteä vaikkapa opiskelijavaihtoon.

Tampereen yliopiston (2019) luokanopettajan koulutuksen sisällössä todetaan kansainvälisyyden kuuluvan oleellisena osana kasvatus- ja opetusalan opiskeluun. Kansainvälisen opetuksen, vaihtojakson tai opetus- tai työharjoittelun suorittaminen vähintään 20 opintopisteen laajuisena on suositeltavaa (Tampereen yliopisto 2019). Opiskelijan oppaassa ei kuitenkaan mainita, missä vaiheessa opintoja kansainvälisiä kokonaisuuksia on mahdollista tai kannattaisi suorittaa, tai mitä opintoja ulkomailla suositellaan suoritettavan. Muutamat kasvatustieteiden tiedekunnan valinnaiset opinnot, joita yleensä valitaan kolmannella vuosikurssilla, jakautuvat kahdelle lukuvuodelle niin, että tietyt kurssit alkavat kahden vuoden välein. Näitä ovat esimerkiksi liikunta, musiikki ja kuvataiteen aineopinnot. Jos opiskelija siis lähtisi vaihtoon esimerkiksi neljäntenä lukuvuotenaan niin, että näiden valinnaisten opintojen suorittaminen olisi kesken, siirtyisi opintojen suorittaminen kahdella vuodella. Myös opetusharjoittelut vaikuttavat opiskelijavaihtoon lähtemiseen, sillä niidenkin suorittamisen ajankohta on määritelty melko tarkasti.

3 KORKEAKOULUJEN KANSAINVÄLISYYS JA VAIHTO- OPISKELU

3.1 Korkeakoulujen kansainvälisyys ja sen tutkimus

Kansainvälisyys on yksinkertaisesti vähintään kahden kansakunnan tai niiden kansalaisen osallistavaa toimintaa, jolla edistetään korkeakoulutuksen vastaavuutta yhteiskunnan globalisoitumiseen. Kansainvälisyydessä keskeistä on jonkin vieraan kohtaaminen. Yliopistojen kansainvälisyys on toimintaa, johon sisältyy monenlaisia mahdollisuuksia, kuten kielten opiskelua, eri kulttuureihin liittyvien asioiden opiskelua, kansainvälisiä luentoja ja tutkimusta, kansainvälistä tutkijayhteistyötä ja kansainvälisten julkaisujen hankkimista yliopistolle. (Graham 2000, 11.) Kansainvälisyyden yhtenä merkittävänä tavoitteena on vuorovaikutuksen lisääminen, joka taas edistää vieraiden kulttuurien ymmärtämistä (Taajamo 1999, 9).

Korkeakoulujen kansainvälisyyttä on pyritty lisäämään yhtenäistämällä Euroopan maiden korkeakoulujärjestelmiä Bolognan prosessin avulla. Prosessin tavoitteena on helpottaa opiskelijoiden ja korkeakoulujen henkilöstön siirtymistä maasta toiseen, edistää inklusiivisuutta eli kaikkien ihmisten mahdollisuutta korkeakoulutukseen, sekä parantaa eurooppalaisen korkeakoulutuksen kilpailukykyä ja vetovoimaa. Bolognan prosessin yhteistyössä on mukana 48 Euroopan maata. (Euroopan komissio.)

Opetusministeriö (2009) on laatinut korkeakoulujen kansainvälistymisstrategian, joka asettaa tavoitteita korkeakoululaitokselle ja esittää konkreettisia toimenpiteitä tavoitteiden saavuttamiseksi. Kansainvälistymisstrategiassa on mainittu viisi kohtaa, joihin suomalaisessa korkeakoulutuksessa keskitytään. Näitä ovat aidosti kansainvälinen korkeakouluyhteisö, laadun ja vetovoiman lisääminen, osaamisen vienti,

monikulttuurisen yhteiskunnan tukeminen ja globaali vastuu. Strategialla tähdätään uudistuksiin, joiden avulla Suomessa olisi entistä laadukkaampi ja kansainvälisesti vetovoimaisempi korkeakoululaitos, korkeatasoinen tutkijakoulutus ja tutkijakunta sekä maailmanluokan tutkimusympäristöjä. (Opetusministeriö 2009.)

Vaikka korkeakoulujen kansainvälisyys on paljon muutakin kuin vain opiskelijavaihtoa, keskityn tässä tutkimuksessa tarkastelemaan kansainvälisyyttä tarkemmin juuri opiskelijavaihdon näkökulmasta. Matti Taajamo (2005, 3) kuvaa ulkomailla opiskelua akateemiseksi, kulttuuriseksi, älylliseksi ja emotionaaliseksi tilaksi, jossa tapahtuu henkilökohtaista kasvua sekä kulttuurien välistä ymmärrystä. Maailma globalisoituu koko ajan, ja ihmiset tarvitsevat enemmän kansainväliseen vuorovaikutukseen liittyviä taitoja, tietoja ja kokemuksia (Taajamo 2005, 14).

Tampereen yliopiston opiskelijan oppaassa on monenlaista tietoa liittyen kansainvälistymiseen opinnoissa. Tietoa löytyy ainakin vaihtokohteista, hakuajoista, rahoituksesta sekä kansainvälisestä työharjoittelusta. Sivulla lukee myös kommentti, miksi opiskelijavaihtoon kannattaa lähteä. (Tampereen yliopisto 2019.)

Ulkomailla opiskelu tai harjoittelu on elämäsi parasta aikaa ja antaa uutta näkökulmaa tutkintoosi! Vaihdossa hankit alueellista asiantuntijuutta ja erityisosaamista tulevaa työuraasi varten, luot arvokkaita kontakteja ja saat elinikäisiä ystäviä. Kaukoystävän ovi on sinulle aina auki!

Korkeakoulujen kansainvälisyys on ollut vuodesta 2004 vuoteen 2018 asti nousujohteista. Vuosi vuodelta yliopisto-opiskelijoiden ulkomaanjaksojen määrä on noussut. Opetushallitus on tilastoinut vähintään kolme kuukautta kestävät vaihto-opiskelu- tai harjoittelujaksot ulkomailla. Vuonna 2004 ulkomaanjakson suorittaneiden yliopisto-opiskelijoiden määrä oli 4279 ja koko korkeakouluopiskelijoiden suorittamien ulkomaanjaksojen määrä, sisältäen yliopistot ja ammattikorkeakoulut, 8241 opiskelijaa. Välillä ulkomaanjakson suorittaneiden yliopisto-opiskelijoiden määrä kävi jo yli 5300:ssa opiskelijassa, kun taas vuonna 2017 määrä oli hieman yli 5000 opiskelijaa, ja koko korkeakouluopiskelijoiden määrä vajaa 10500 opiskelijaa. (Opetushallitus 2018.)

Vuonna 2014 Tampereen yliopistosta on lähtenyt yli kolme kuukautta kestävään opiskelijavaihtoon 401 opiskelijaa. Näistä suurin osa, 176 opiskelijaa, oli johtamiskorkeakoulusta. Kasvatustieteilijöitä lähti kyseisenä vuonna opiskelijavaihtoon 12 opiskelijaa 1392:sta, mikä on alle yhden prosentin kaikista kasvatustieteiden opiskelijoista. (Nieminen & Kangastupa 2015.) Vuonna 2015 kasvatustieteilijöitä lähti vaihtoon 17 opiskelijaa, 1,3 prosenttia kaikista alan tutkinto-opiskelijoista (Nieminen & Puttonen 2016). Vuosina 2016 ja 2017 opiskelijavaihtoon lähteneiden kasvatustieteilijöiden määrä oli hieman nousujohteista, ja nousi lähelle kahta prosenttia tutkinto-opiskelijoista, kun taas vuonna 2018 määrä putosi yhteen prosenttiin (Nieminen, Kangastupa & Stedt 2017; Nieminen & Sillantaka 2018; Nieminen & Karvonen 2019). Myös kansainvälistä opettaja- ja tutkijaliikkuvuutta on tilastoitu ainakin vuosina 2003-2017 (Opetushallitus 2018).

Kansainvälisten opiskelijoiden Suomeen kohdistuva opiskelijavaihto on ollut nousussa vuodesta 2004 vuoteen 2018. Vuonna 2004 Suomeen on tullut ulkomaanjaksolle yhteensä 7237 korkeakouluopiskelijaa, sisältäen niin yliopisto- kuin ammattikorkeakouluopiskelijat. Näistä opiskelijoista 4341 oli yliopisto-opiskelijoita. Vuonna 2018 kaikkien Suomeen kohdistuneiden ulkomaanjaksojen määrä oli 10273, joista 6412 suuntautui yliopistoihin. (Opetushallitus 2018.)

Tutkimusta vaihto-opiskelusta ja yliopistojen kansainvälisyydestä on tehty Suomessa jonkin verran. Pääasiassa tutkimukset ovat eri alojen opinnäytetöitä tai yliopistojen teettämiä hallinnollisia selvityksiä, ja ne keskittyvät suurimmaksi osaksi opiskelijavaihtoa suorittavien määriin, kohdemaihin, lähdön motiiveihin, opiskelijavaihdon sisältämiin ongelmiin ja arkeen ulkomailla (Garam 2000, 9; Taajamo 1999). Luokanopettajaopiskelijoiden tai edes kasvatustiedettä opiskelevien näkökulmasta tutkimusta ei aiheesta kuitenkaan ole juurikaan tehty, tai sitä ei ole ainakaan avoimesti julkaistu.

3.2 Vaihto-opiskelun motiiveja aiemmissä tutkimuksissa

Tarkastelen aikaisemmissa tutkimuksissa esiin nousseita vaihto-opiskelun motiiveja opiskelijoiden näkökulmasta, sillä motiivien tarkastelu liittyy merkittävästi myös tähän tutkimukseen. Tutkimukseeni osallistuvien piti pohtia, miksi he lähtisivät tai eivät lähtisi opiskelijavaihtoon. Vastatessaan tutkimukseen

tutkittavat antoivat vaihto-opiskelulle erilaisia merkityksiä, jotka muodostuivat heidän tavoitteistaan, kokemuksistaan ja käsityksistään opiskelijavaihtoon liittyen. Pentti Moilanen ja Pekka Räihä (2001) puhuvat merkitysrakenteiden tulkinnasta. Eri asioille annetaan niin tiedostettuja kuin tiedostamattomiakin merkityksiä, eikä siitä voida päästä irti, että inhimillinen todellisuus on täynnä merkityksiä (Moilanen & Räihä 2001). Luonnollisestikin myös vaihto-opiskelulle annetaan erilaisia merkityksiä niin ennen lähtöä kuin sen jälkeenkin, tai jopa tilanteessa, jossa vaihtoon ei lähdetä.

Monissa aikaisemmissa tutkimuksissa opiskelijavaihdon motiiveista on löydettävissä niin akateemisia, kulttuurisia kuin henkilökohtaisiakin puolia (Garam 2000; Riihivuori 2015; Taajamo 1999; 2005). Garamin (2000) tutkimuksessa kohteena olivat vuosina 1998-1999 Suomeen 3-12 kuukauden mittaisesta opiskelijavaihdosta palanneet oppilaat. Tarkastelussa olevia aiheita olivat vaihto-opiskelun rahoittaminen, vaihdon vaikutus opintoihin ja työelämävalmiuteen sekä se, minkälaisia opiskelijoita opiskelijavaihtoon valikoituu (Garam 2000, 22). Taajamo (1999) on tutkinut ulkomailla opiskelun kulttuurista kehitystehtävää haastatteleamalla Jyväskylän yliopistosta lukuvuonna 1993-1994 Kentin yliopistoon vaihtoon lähteneitä opiskelijoita. Lisäksi Taajamo (2005) on tutkinut ulkomaisten opiskelijoiden kokemuksia Suomessa opiskelusta, oppimisesta, elämästä ja erilaisuudesta niin ikään haastatteleamalla. Riihivuoren (2015) pro gradussa tarkastelun kohteena olivat opiskelijoiden kirjoittamat matkakertomukset vaihto-opiskelukokemuksistaan.

Eri tutkimuksista esiin nousseista akateemisista motiiveista selkein on kielitaito. Vaihdsta haetaan varmuutta vieraan kielen, erityisesti englannin käyttöön sekä lähdetään kartuttamaan omaa kielitaitoa. Opiskeltavasta alasta riippuen myös työelämään pätevytyminen on yksi vaihtoon lähdön akateemisista motiiveista. (Garam 2000, Riihivuori 2015.) Garamin (2000, 35-36) tutkimuksen mukaan työelämävalmiuksien arvostaminen ei kuitenkaan ollut niin merkittävää kasvatustieteilijöillä, kuin esimerkiksi kauppa- ja oikeustieteellisen sekä teknillistieteellisten alojen opiskelijoilla.

Kulttuurisen kehitystehtävän keskeinen tekijä on halu tutustua vieraaseen maahan ja sen kulttuuriin (Garam 2000; Taajamo 1999; Riihivuori 2015). Vaihto-opiskelua pidetään usein ainutlaatuisena, vain kerran elämässä tapahtuvana kokemuksena, jolloin on mahdollisuus asua ulkomailla ja elää arkea vieraassa

kulttuurissa. Sen lisäksi, että vaihdossa tutustuu kohdemaan kulttuuriin, kohtaa ihmisiä monista eri maista ja kulttuureista. Opiskelijat ovat kiinnostuneita kohtaamaan vieraan kulttuurin ja kokemaan uusia käytänteitä (Taajamo 1999). Nykypäivänä matkustetaan paljon enemmän ulkomaille kuin vaikkapa muutama kymmenen vuotta sitten, ja luulen erityisesti nuorten olevan kiinnostuneita mahdollisimman erilaisista kulttuureista omaansa verrattuna. Erilaisuutta halutaan ymmärtää enemmän, ja erilaisuuteen tutustuminen koetaan kiehtovana.

Vaihto-opiskelun motiivien kärkipäässä on kulttuuristen ja akateemisten merkitysten lisäksi nähtävissä kokemukset. Aikaisemmista tutkimuksista voidaan huomata, että vaihtovuoden aikana halutaan tutustua uusiin maihin, saada uusia kokemuksia, kehittää itseään ja ylipäänsä kokea selviytymistä vieraassa ympäristössä (Garam 2000; Riihivuori 2015). Kuitenkin sen lisäksi, että henkilökohtaiset syyt ovat merkittävimpiä vaihtoon lähdön syitä, korostuvat ne myös syissä olla lähtemättä vaihtoon.

Ulkomailla opiskeluun liitetään myös kriittisiä merkityksiä, ja erityisesti opiskelijavaihtoa vasta harkitessa koko vaihto saattaa jäädä toteuttamatta, jos myönteisiä motiiveja vahvemmitse nousevat kielteiset merkitykset. Kulttuurin vieraus ja uudenlaisen kontekstin kohtaaminen vaatii sopeutumista (Taajamo 1999, 60-61; Garam 2000, 20). Sulautuminen niin opiskeluelämään kuin uuteen sosiaaliseen ympäristöön ei välttämättä ole helppoa. Ulkomaille opiskelemaan hakeminen ja sinne sopeutuminen vaativat motivaatiota, ja motivaation voimakkuudella onkin ilmeinen yhteys siihen, lähdetäänkö opiskelijavaihtoon vai ei. Keskeisenä ajatuksena on myös se, että vaihto-opiskelu ei saisi pitkittää opintoja. Opiskelijat pitävät tärkeänä sitä, että ulkomailla suoritettut opinnot saadaan täysimääräisesti sisällytettyä omaan tutkintoon. (Garam 2000, 51.)

Opiskelijavaihdosta löytyy myös paljon kansainvälisiä tutkimuksia. Vaikka hyödynnänkin tutkimukseni lähteinä pääosin edellisissä kappaleissa mainittuja Garamin (2000), Riihivuoren (2015) ja Taajamon (1999, 2005) tutkimuksia, nostan esille kaksi Erasmus -järjestelmän pohjalta toteutettua ulkomaista tutkimusta, joiden tuloksista on löydettävissä samoja opiskelijavaihdon motiiveja. Myös näissä tutkimuksissa opiskelijavaihdon motiivit ovat jaettavissa akateemisiin, kulttuurisiin ja henkilökohtaisiin motiiveihin. Tutkimuksissa merkittävimpiä mainintoja opiskelijavaihdon motiiveiksi olivat muun muassa

itsenäistyminen, uudenlaisten kokemusten saaminen, erilaisista kulttuureista oppiminen, kansainvälisten kontaktien luominen sekä kielitaidon kehittäminen. (Lesjak, Juvan, Ineson, Yap & Podovsovnik Axelsson 2015; Asoodar, Reza Atai & Baten 2017.)

4 TUTKIMUSMENETELMÄT

4.1 Tutkimuksen tavoite

Tämän tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää, miksi Tampereen yliopiston luokanopettajaopiskelijat lähtevät tai eivät lähde opiskelijavaihtoon. Lisäksi pyrin selvittämään, millaisia ajatuksia opiskelijoilla on opiskelijavaihtoon liittyen. Aluksi ajattelin, että olisin haastatellut opiskelijoita, jotka ovat jo käyneet opintojensa aikana vaihdossa. Päädyin kuitenkin kohdistamaan tutkimukseni myös sellaisiin opiskelijoihin, joilla ei ole kokemusta vaihto-opiskelusta tai eivät ole vaihtoa edes harkinneet, sillä ovathan he määrältään paljon suurempi joukko ja kaikilla on opiskelijavaihdosta oletettavasti ainakin jonkinlaisia ajatuksia. Tutkimuskysymykseni ei ollut vielä aineiston hankintavaiheessa täysin valmiiksi muotoutunut, mutta se tarkentui tutkimuksen edetessä seuraavanlaiseksi: Miksi luokanopettajaopiskelijat lähtevät tai eivät lähde opiskelijavaihtoon?

4.2 Tutkimusmenetelmänä eläytymismenetelmä

Koin luontevaksi lähteä tekemään tutkimustani laadullisella menetelmällä, joka on tärkeä osa suomalaista yhteiskunta- ja kasvatustieteellistä tutkimusta. Laadullisessa tutkimuksessa kohteena on ihminen ja ihmisen elämismailma, ja tutkija on osa tutkimaansa aihetta. Tutkija ja tutkittavat ovat molemmat kietoutuneet elämismailmassaan samoihin, mutta myös hieman erilaisiin merkityksiin. (Varto 1992, 23-27.) Tutkimukseni kohteena olivat Tampereen yliopiston luokanopettajaopiskelijat, joihin itsekin kuulun.

Laadullisessa tutkimuksessa keskitytään usein pienempään otantaan kuin määrällisessä, ja tapauksia pyritään analysoimaan mahdollisimman perusteellisesti (Eskola & Suoranta 2014, 18). Menetelmä sopi siis hyvin tutkimukseni aiheeseen. Merkittävää kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei olekaan määrä tai yleistettävyyttä, vaan laatu. Yksi laadullisen tutkimusaineiston hankintatavoista on eläytymismenetelmä, jota olen tässä tutkimuksessa

hyödyntänyt. Menetelmässä tutkittaville annetaan tutkimusaiheeseen liittyvä kehyskertomukseksi kutsuttu teksti, johon tutkittavat vastaavat pienimuotoisella tarinalla eläytyen tilanteeseen (Eskola 1997; Eskola ym. 2017; Eskola & Suoranta 2014, 11-12). Kehyskertomukseen tulee vastata mielikuvituksensa avulla, ei omana itsenään ja omia mielipiteitään peilaten. Keskeistä eläytymismenetelmän käytössä on kehyskertomusten variointi. Samasta peruskertomuksesta luodaan kaksi tai useampia versioita, jotka poikkeavat toisistaan jonkin keskeisen seikan suhteen. (Eskola 1997, 6; Eskola ym. 2017, 271.) Tutkimuksessani muodostin peruskertomuksesta kaksi erilaista versiota, variaatiot A ja B.

Eläytymismenetelmää ei ole käytetty suomalaisessa kasvatustieteen tutkimuksessa kovin paljoa (Eskola 1997, 8). Menetelmä oli itselleni täysin uusi, ennen kuin se tuli vastaan pohtiessani, millä menetelmällä lähtisin tutkimustani tekemään. Päädyin valitsemaan eläytymismenetelmän, sillä se mahdollisti sen, että pystyin saamaan tutkimusaineistoa muiltakin kuin heiltä, jotka ovat oikeasti käyneet vaihdossa. Eläytymismenetelmä toimii, kun halutaan kartoittaa jotakin ilmiötä ja selvittää ihmisten käsityksiä kyseistä ilmiöstä (Eskola 1997, 30-31; Eskola ym. 2017). Tässä tutkimuksessa käsiteltävänä ilmiönä oli luokanopettajaopiskelijoiden opiskelijavaihto. Halusinkin tutkimuksessani selvittää yleisesti, miksi opiskelijavaihtoon lähdetään tai ei lähdetä.

Eläytymismenetelmällä toteutetun tutkimuksen kehyskertomuksissa olennaista on keskittyä tärkeimpiin seikkoihin, ja jättää kaikki epäolennainen pois. Tavoitteena on, että kertomukset ovat lyhyitä ja ytimekkäitä sekä mahdollisimman neutraaleja. Jos kehyskertomukset ovat pitkiä, saattaa vastaajan huomio kiinnittyä toisarvoisiin seikkoihin eikä vastauksessa välttämättä keskitytä siihen, mihin pitäisi. (Eskola & Suoranta 2014, 114.) Muodostinkin kehyskertomuksia kaksi, ja pyrin tekemään niistä mahdollisimman lyhyitä, mutta kuitenkin sellaisia, että ne herättävät vastaajassa sopivasti ajatuksia.

4.3 Tutkimusaineiston hankinta

Tutkimuksessa kohteenani olivat Tampereen yliopiston luokanopettajaopiskelijat toisesta vuosikurssista eteenpäin. Rajasin

ensimmäisen vuosikurssin opiskelijat pois, sillä he olivat opiskelleet yliopistossa vasta muutaman kuukauden ajan, eikä heillä siis vielä välttämättä ollut täysin muodostunut käsitystä luokanopettajaopintojen rakenteesta tai opiskelijavaihdosta. Tein rajauksen myös omaa kokemustani ajatellen, sillä itse en ensimmäisenä yliopistovuotenani ollut kovin tietoinen siitä, mitä opinnot toisivat tullessaan. Tutkimukseen saivat siis osallistua kaikki luokanopettajaopiskelijat ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoita lukuun ottamatta ja riippumatta siitä, oliko opiskelijalla aikaisempaa kokemusta opiskelijavaihdosta vai ei.

Jotta sain vastaajajoukosta mahdollisimman kirjavan sisältäen eri vuosikurssien opiskelijoita, hankin aineistoani sähköpostilla välittämäni tutkimuslomakkeen avulla. Pohdin vaihtoehtona myös sitä, että olisin mennyt jonkin opiskelijaryhmän tunnille esittelemään tutkimukseni ja keräämään vastauksia. Tällöin vastauksia olisi kuitenkin tullut yksipuolisemmin saman vuosikurssin henkilöiltä, jolloin näkökulmat olisivat voineet olla suppeammat. Lähetin aineistonkeruulomakkeet Tampereen yliopiston luokanopettajaopiskelijoiden sähköpostilistalle. Kirjoitin saatekirjeen (Liite 1), jossa kerrottiin tutkimuksen tarkoitus sekä korostettiin vastaamisen olevan vapaaehtoista ja anonyymiä. Lisäksi välitin sähköpostin oman vuosikurssimme WhatsApp-ryhmään, jotta saisin vastauksia vielä enemmän.

Tein kaksi erillistä aineistonkeruulomaketta, joista toiseen vastaajat vastasivat oman sukunimensä ensimmäisen kirjaimen mukaan. Lomakkeeseen A vastasivat he, joiden sukunimi alkaa aakkosten kirjaimella A-L, ja lomakkeeseen B vastaavasti he, joiden sukunimi alkaa aakkosten kirjaimella M-Ö. Lomakkeita oli kaksi sen takia, että eläytymismenetelmään kuuluva kehyskertomus oli näissä eri. Tutkimukseni kehyskertomukset olivat seuraavanlaiset:

- A) Olet harkinnut opiskelijavaihtoon lähtöä neljäntenä opintovuotenasasi. Pitkän pohdinnan jälkeen päätät lähteä opiskelijavaihtoon. Kerro syitä, miksi.
- B) Olet harkinnut opiskelijavaihtoon lähtöä neljäntenä opintovuotenasasi. Pitkän pohdinnan jälkeen päätät, että et lähde vaihtoon. Kerro syitä, miksi.

Kehyskertomuksen lisäksi lomakkeessa kysyttiin vastaajan vuosikurssia sekä aikaisempaa vaihtokokemusta ja omaa kiinnostusta opiskelijavaihdolle. Valitsin nämä taustatietoja koskevat kysymykset, jotta voisin tuloksissa tarkastella mahdollista vuosikurssin tai omien vaihtomielipiteiden vaikutusta kehyskertomuksien vastauksiin. Olin myös kiinnostunut siitä, kuinka moni vastaajista ylipäättään oli itse kiinnostunut opiskelijavaihdosta. En kysynyt lomakkeessa vastaajien sukupuolta, sillä en kokenut sillä olevan merkitystä tutkimukselleni.

4.4 Aineiston analyysi

Laadullisen aineiston vahvuus piilee siinä, että sitä on mahdollista analysoida monilla eri tavoilla aineistolähtöisesti tai teorialähtöisesti keskittyen joko vastausten kieleen tai sisältöön. Aineiston analyysia ei myöskään tarvitse rajata johonkin tiettyyn menetelmään, vaan eri menetelmiä on mahdollista soveltaa keskenään. (Eskola & Suoranta 2014.) Jos keskittyminen on kielessä, voivat analyysitavat olla esimerkiksi diskursiivisia, narratiivisia, retorisia tai keskustelullisia. Jos taas analyysi keskittyy aineiston sisältöön, mahdollisia menetelmiä ovat teemoittelu, tyypittely, sisällönerittely sekä kvantifiointi. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Valitsin oman tutkimukseni analyysimenetelmäksi teemoittelun. Menetelmässä keskeisiä aiheita eli teemoja muodostetaan aineistolähtöisesti (Eskola & Suoranta 2014, 175; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Aineisto, jota lähdin teemoittelemaan, muodostui tutkittavien vastauksista kehyskertomuksiin. Teemoittelussa aineistoa järjestellään niin, että kustakin vastauksesta etsitään ne kohdat, joissa puhutaan kyseisestä teemasta. Teemoittelusta voidaan edetä luontevasti tyypittelyyn, jossa löytyneistä teemoista muodostetaan vastauksia yhdistävä tyypikertomus. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Aloitin aineiston käsittelyn niin, että tulostin kaikki vastaukset, ja luin ne läpi muutaman kerran. Tämän jälkeen aloin värikoodaamaan kehyskertomuksiin annettujen vastauksia niin, että merkitsin samaan teemaan liittyvät sisällöt samalla värillä. Kävin ensin läpi kaikki ne lomakkeet, joissa vastaajat ovat päätyneet lähtemään opiskelijavaihtoon, jotta yhteneväisyyksiä tai eroja olisi

helpompi havaita. Sen jälkeen kävin läpi lomakkeet, joissa vastaajat eivät päädy lähtemään vaihtoon. Kun olin käynyt molempien kehyskertomuksien vastaukset läpi omina aineistoinaan, lähdin vertailemaan niitä keskenään.

Värikoodattuani eri väreillä aineistosta löytyneitä sisältöjä, kokosin teemoja, joiden alle listasin niihin liittyviä mainintoja. Monet asiat olivat helposti liitettävissä eri teemojen alle. Vastauksista löytyi lisäksi myös yksittäisiä sisältöjä, joita ei mainittu kuin yhdessä tai kahdessa vastauksessa, eivätkä ne sijoittuneet varsinaisesti mihinkään teemaan. Koska nämä olivat kuitenkin mielenkiintoisia, hieman poikkeavia mainintoja, ei niitä voinut analyysissä sivuuttaa. Tuon esille joitakin poikkeavia mainintoja eri teemojen alla sekä tarkastellessani tuloksia kappaleessa 5.3.

Sain lähettämäni aineistonkeruulomakkeeseen yhteensä 26 vastausta. Kehyskertomukseen A vastauksia tuli 9 kappaletta ja kehyskertomukseen B 16 kappaletta. Eskolan (1997) mukaan hyvä vastausmäärä olisi noin 15 vastausta yhtä kehyskertomusta kohden. Omassa tutkimuksessani vastausten ihannemäärä olisi siis ollut 30 vastausta. Vastauksien keräämisen tavoite perustuu kuitenkin siihen ajatukseen, että lisää vastauksia ei tarvita, jos vastaukset eivät enää tuo esille uutta informaatiota. Vähempikin määrä vastauksia voi siis riittää, jos tutkittavien vastaukset ovat suurin piirtein samoja, ja ilmiön peruskuvio on jo tullut vastauksissa esille. Kyseessä on aineiston kylläntymiseksi kutsuttu ilmiö. (Eskola 1997, 24.; Eskola & Suoranta 2014, 62-64.) Koen, että saamani määrä vastauksia on riittävä kandidaatintutkielmaan. Osa kehyskertomukseen kirjoitetuista vastauksista oli lyhyitä ja ytimekkäitä, kun taas osassa aihetta oli selvästi lähdetty pohtimaan ja perustelemaan pidemmin. Vastauksissa näkyi kuitenkin kutakuinkin samoja ajatuksia, enkä usko, että suurempi määrä vastauksia olisi monipuolistanut tuloksia merkittävästi. Vaikka vastaukset jakautuivatkin A- ja B-lomakkeisiin epätasaisesti, molemmissa lomakkeissa tuli kuitenkin kattavasti esiin erilaisia näkökulmia.

Tutkimukseen vastanneista 26:sta opiskelijasta suurin osa, 20 kappaletta, oli kolmannen vuosikurssin opiskelijoita. Lisäksi kaksi vastaajista oli toisella vuosikurssilla, kolme neljännellä sekä yksi viidennellä vuosikurssilla. Vastaajien omat kokemukset opiskelijavaihdosta oli melko samanlaisia, mutta vaihteluakin löytyi. Kolmella vastaajista oli aiempaa kokemusta opiskelijavaihdosta, 16

vastaajaa oli kiinnostunut opiskelijavaihdosta ja viittä vastaajaa puolestaan ei opiskelijavaihto kiinnostanut.

5 TULOKSET

Käsittelen tutkimuksen tuloksia kehyskertomuskohtaisesti. Esittelen siis erikseen motiiveja, joiden vuoksi opiskelijavaihtoon mahdollisesti lähdetään tai ei lähdetä. Olen molemmissa vastaustyypeissä jakanut motiivit eri tekijöiden eli teemojen alle, sillä useista vastauksista oli löydettävissä näihin liittyviä mainintoja. Motiivit, joita mainittiin vastauksissa, joissa opiskelija on päätenyt lähtemään opiskelijavaihtoon, jaoin akateemisiin, henkilökohtaisiin, kulttuurisiin ja sosiaalisiin motiiveihin. Samankaltaista jaottelua on käytetty myös muissa tutkimuksissa (Garam 2000; Riihivuori 2015). Vaikka en ennen analyysia päättänytkään suoraan hyödyntää muiden tutkimuksien teemoittelua, oli kyseinen luokittelu aineiston pohjalta sopivin. Vastauksissa, joissa opiskelija on päätenyt jättämään opiskelijavaihdon väliin, muodostin jaon akateemisiin, henkilökohtaisiin, sosiaalisiin sekä muihin motiiveihin. Pyrin tuomaan esille vastauksissa yleisimmin esiintyviä asioita, mutta myös yksittäisistä kertomuksista löytyviä mainintoja, jotka ovat kuitenkin asetettavissa eri motiivien alle.

Saatuani kertomuksista esille vastauksia tutkimuskysymykseen ”Miksi luokanopettajaopiskelijat lähtevät tai eivät lähde opiskelijavaihtoon?”, oli molemmista kannoista mahdollista muodostaa esiin tulleita teemoja sisältävät tyyppikertomukset.

5.1 Opiskelijavaihtoon lähtemisen motiivit

Eniten kehyskertomuksen A vastauksissa puhuttiin opiskelijanvaihdon kokemuksellisuudesta, normaalista elämästä poikkeavuudesta ja halusta nähdä ja kokea maailmaa. Sisällytän nämä kaikki henkilökohtaisten motiivien alle. Opiskelijavaihdosta puhuttiin, että se on ”varmasti valtavan opettava ja kasvattava seikkailu”. Monessa kertomuksessa mainittiin yksinkertaisesti vain ”uudet kokemukset” tai ”unohtumattomat kokemukset”, sen tarkemmin

paneutumatta kokemusten tuomiin merkityksiin. Tulkitsen kokemukset liittyväksi ehkä siihen, että opiskelijavaihto on ylipäättään itsessään kokemus erilaisessa ja uudenaikaisessa ympäristössä, mutta vaihdon aikana tulee melko usein myös matkusteltua ympäryskaupunkeihin ja -maihiin, sekä käytyä erilaisissa paikoissa. Tämä tuli vastauksissakin esille muun muassa seuraavalla tavalla: ”Haluan nähdä maailmaa ja kokea asumisen toisessa maassa.”

Henkilökohtaisiin motiiveihin liittyviä mainintoja oli monissa kertomuksissa tarkasteltu myös muultakin kantilta kuin kokemuksien saamisena. Opiskelijavaihdon koettiin olevan itsenäistävä ja kasvattava seikkailu. Lisäksi yhdessä kertomuksessa puhuttiin, kuinka opiskelijavaihto on ainutlaatuinen tilaisuus, jollaista tuskin koskaan enää tulee vastaan. Eräässä kertomuksessa mainittiin opiskelijavaihdon kielteinenkin puoli siitä, kuinka vaihdon aikaisia opintoja on haastavaa hyödyntää opintoihin, mutta sekin oli kuitenkin käännetty myönteiseksi.

”Opiskeluaikojen mahdollisuudesta lähteä vaihtoon on hyvä ottaa kaikki irti, tällaista tilaisuutta tuskin tulee enää toiste.”

”Vaihto-opiskelulla on hankala korvata kotiyliopiston opintoja, mutta vaihdon voisi ottaa myös rennommin ja käyttää aikaa lomailuun pitkien opiskeluvuosien jälkeen.”

Opiskelijavaihdon ajatellaan tuovan virkistävää vaihtelua tavanomaiseen elämään. Uudenaikaiset kokemukset ja maailman näkeminen ovat yhteydessä omaan kasvuun ja vastauksissa mainittuun maailmankuvan avartumiseen, jonka jälkeen lähellä olevaa ja tuttuakin elinympäristöä osaa arvostaa eri tavalla.

”Lisäksi matkailu joka tapauksessa avartaa ja on hyvä käydä välillä vähän kauempana katsomassa, niin osaa arvostaa ja nähdä toisin silmin lähellä olevaa.”

Lähes jokaisessa kertomuksessa oli nostettu esiin opiskelijavaihdon akateemisia motiiveja. Tyypillisin maininta liittyi siihen, kuinka vaihdon aikana kielitaito paranee joko englannin tai kohdemaan kielessä. Kielitaidon lisäksi akateemisiin motiiveihin oli liitettävissä halu saada uusia näkökulmia omaan opettamiseensa ja nähdä, millaisia asioita kasvatustieteiden opinnoissa painotetaan muualla maailmassa. Yhdessä kertomuksessa oli myös maininta siitä, kuinka työelämässä arvostetaan kansainvälistä kokemusta. Akateemiset

motiivit oli kiteytetty eräässä vastauksessa näin: ”parantaisin kielitaitoa, oppisin ehkä jotain uutta kasvatuksesta ja koulutuksesta ja saisin siihen uutta perspektiiviä.”

Taajamo (1999) on tutkimuksissaan vaihto-opiskelusta keskittynyt erityisesti sen kulttuuriseen kehitystehtävään. Kulttuurisia motiiveja ei tutkimuslomakkeen vastauksissa tullut esiin niin paljon kuin esimerkiksi henkilökohtaisia tai kokemuksiin liittyviä motiiveja, mutta kuitenkin siinä määrin, että koin merkittäväksi käsitellä ne omana teemanaan, eikä esimerkiksi kokemusten yhteydessä. Kertomuksissa useimmin mainittu asia oli ”uuteen kulttuuriin ja maahan tutustuminen” tai ”vieraaseen kulttuuriin tutustuminen”. Pääasiassa kulttuuri liitettiin siis vaihto-opiskelumaan kulttuuriin, mutta yhdessä kertomuksessa mainittiin myös, että on ”mielenkiintoista tutustua kohdemaan yliopistoon ja opiskelu/opiskelijakulttuuriin muun kulttuurin lisäksi”. Haluan kokea eläminen ja asuminen uudenlaisessa kulttuurissa liittyä myös eräässä kertomuksessa esitetty toive päästä lämpimään maahan, jossa on uudenlainen ympäristö.

”Lisäksi haluaisin vaihtoon lämpimään maahan, joten yksi syy olisi myös uudenlainen ympäristö, luonto ja lämpö.”

Sosiaalisista motiiveista puhuttiin yksinkertaisesti haluna saada ystäviä ja tuttavuuksia, ja jopa elinikäisiä ystävyyssuhteita ympäri maailmaa. Yhdessä kertomuksessa puhuttiin myös siitä, kuinka opiskelijavaihdon aikana ihmistuntemus kehittyy. Kuvittelisin vastaajan ajatelleen tällä sitä, että Suomessa tavattavista ihmisistä suurin osa on kasvanut ja asunut samassa maassa ja ympäristössä koko ikänsä, mutta opiskelijavaihdossa on mahdollisuus tutustua eri maista ja kulttuureista tuleviin ihmisiin.

Tyypillinen kertomus, jossa vastaaja lähtee opiskelijavaihtoon, muotoutui vastauksien perusteella seuraavanlaiseksi:

Lähden opiskelijavaihtoon, koska uskon saavani vaihdossa paljon uusia kokemuksia ja mahdollisuuden nähdä maailmaa. Haluan tutustua uuteen kulttuuriin, sekä saada elinikäisiä ystäviä ympäri maailmaa. Vaihto-opiskelu antaisi varmasti uudenlaista perspektiiviä opettajuuteen, ja lisäksi kielitaitoni paranisi. Vaihto on oiva mahdollisuus saada pientä taukoa omasta tavanomaisesta elämästä, matkustella, itsenäistyä ja avartaa omaa maailmankuvaa.

5.2 Opiskelijavaihtoon lähtemättä jättämisen motiivit

Akateemisia motiiveja mainittiin kertomuksissa, joissa vastaaja ei lähde opiskelijavaihtoon eli kehyskertomuksessa B, enemmän tai vähemmän 14:ssä vastauksessa. Kun vastauksia oli yhteensä 17 kappaletta, oli akateemiset motiivit mainittu lähes kaikissa vastauksissa. Ne olivat siis suurin teema opiskelijavaihtoon lähtemättömyydelle. Kaikista useiten mainittiin pelko opintojen ja sitä myötä valmistumisen viivästymisestä tai siitä, että opinnoissa jää vaihdon vuoksi jälkeen. Koettiin, että vaihdon aikana suoritettuja kursseja on haastavaa saada hyväksi luettua omiin opintoihinsa.

”Putoaisin opiskelujen vauhdista, sillä en saisi ulkomailla luettua samanveroisia kursseja kuin silloin Suomessa kuuluisi lukea.”

”Ulkomailla opiskellessa en välttämättä saa suoritettua ollenkaan tai korkeintaan hyvin vähän kursseja, joilla voisin korvata meiltä vaadittuja opintoja.”

Akateemisissa motiiveissa luokanopettajakoulutuksen erityispiirteet tulivat esiin useissa kertomuksissa. Näissä kertomuksissa puhuttiin, kuinka opintojen rytmi on joustamaton, harjoittelut eivät mahdollista opiskelijavaihtoon lähtöä, ja opintoja olisi pitänyt ennakoida tai järjestellä, jotta vaihtoon lähtö olisi mahdollista. Yhdessä kertomuksessa luokanopettajaopintojen rakenne oli syynä sille, miksi opiskelijavaihtoon lähtöä ei pidetty mahdollisena. Useassa vastauksessa tuli esille se, että opettajakoulutus ei muissa maissa ole yhtä hyvällä tasolla kuin Suomessa, joten paras koulutus koettiin saavan täältä.

”Opinnot ovat pahasti kesken eivätkä ne juurikaan joustaa, joten vaihto-opiskelu venyttäisi opintojani. Erityisesti sivuaineopinnot eivät oikein joustaa.”

”Suurin syys jättää menemättä vaihtoon olisi siis ehdottomasti luokanopettajakoulutuksen rakenteelliset järjestelyt.”

”Opettajakoulutus ulkomailla ei vastaa tai ole yhtä laadukasta kuin Suomessa (...) Päätän, että saan koto-Suomessa laadukkaimman opettajakoulutuksen.”

Eräässä kertomuksessa oli mainittu myös pelko oman kielitaidon riittävyydestä opiskelijavaihtoa ajatellen. ”Huoli omasta kielitaidosta ja sen riittämättömyydestä.”

Henkilökohtaiset motiivit opiskelijavaihtoon lähtemättä jättämiselle liittyivät pääasiassa vastaajien luonteisiin. Osa vastaajista koki, että heillä ei ole riittävästi rohkeutta lähteä vaihtoon: ”Vaatii se (opiskelijavaihto) myös rohkeutta lähteä yksin”, ja että vaihto toisi tullessaan liikaa uusia ja jännittäviä asioita: ”Jännitys/rimakauhu tuntemattomasta ja uudesta”. Omaan arkeen ei myöskään haluttu muutosta, eikä uskottu viihdyttävän uudessa ympäristössä. Joissakin kertomuksissa kirjoitettiin myös, että opiskelijavaihto ei vain yksinkertaisesti kiinnosta. Muutamassa vastauksessa nostettiin esille, että opiskelijavaihto voisi olla hyödyllinen, mutta oman aikaansaamattomuuden tai sisäänpäin suuntautuneet luonteen vuoksi se kuitenkin jää toteuttamatta.

”Myös oma luonteeni ei ehkä olisi ollut ihanteellinen vaihtoa ajatellen. Sopeudun muutoksiin aika hitaasti, olen introvertti ja rakastan rutiineja. Vaihto olisi keikauttanut koko elämäni päälaelleen.”

Eräässä kertomuksessa henkilökohtaisiin motiiveihin liitettiin muista vastauksista poikkeava, mutta kuitenkin lähtemättömyyden kannalta merkittävä näkökulma. Vastaaja oli mukana ainejärjestön tehtävissä ja päätyi seuraavanakin vuonna mukaan hallitukseen, mikä osaltaan myös esti opiskelijavaihtoon lähdön.

Eniten mainintoja sosiaalisista motiiveista tuli liittyen etäisyyteen perheestä tai ystävistä. Niin pitkää aikaa, kuin vaihto-opiskelu on, ei haluttu viettää kaukana perheestä, ystävistä, tyttö- tai poikaystävästä tai lemmikistä. ”Olisi myös ollut harmi olla niin kauan erossa kumppanista, perheestä ja kavereista.” Sosiaaliin motiiveihin liitettiin myös opinnoissa jälkeen jäämisen pelko, sillä muiden omalla vuosikurssilla olevien opiskelijoiden ajateltiin valmistuvan itseä aikaisemmin. Tämän pelättiin johtavan jopa siihen, että omien kaverien valmistuttua ei vaihdosta palatessa löydä enää uusia kavereita.

”Suurin osa kavereistani opiskelee nyt samalla vuosikurssilla. Jos lähden vaihtoon, olemme opinnoissamme ihan eri vaiheessa, enkä välttämättä saa enää uusia kavereita.”

Muihin motiiveihin jättää opiskelijavaihto väliin sisältyvät informaatioon ja järjestelyihin liittyvät asiat. Muutamassa kertomuksessa puhuttiin vähäisestä informaatiosta liittyen opiskelijavaihtoon ja sen sovittamisesta opintoihin. Kun, tietoa vaihdosta joutuu etsimään itse, kohteen löytäminen ja muut lähtöön

liittyvät asiat nähdään työläinä. Yhdessä vastauksessa kerrottiin, kuinka vaihtoon ehkä voisi olla halua lähteä, mutta siihen herättiin vasta silloin, kun hakuajat olivat jo menneet umpeen, eikä jäljellä ollut enää itseä kiinnostavia kohteita.

”Koen, että näistä asioista ei hirveästi puhuta koulun kautta vaan asioista joutuu ottamaan selvää yksin.”

”Vaihtokohteen etsiminen ja kaikki mitä siihen liittyy, on melko työlästä tai siltä se ainakin tuntuu.”

”Kuitenkin ryhdyin pohtimaan vaihtoa, mutta kaikkien hakukohteiden hakuajat olivat menneet aikapäiviä sitten. Ainoastaan tarjolla olisi ollut maita, jotka eivät kiinnostaneet minua.”

Muutama vastaaja oli kirjoittanut kertomukseen, että vaihtoon lähtöä rajoittavat Kelalta saatavat tuet ja opintolaina. Myös asuntoon liittyvät järjestelyt koettiin hankalana: Miten rahoittaa asuminen vaihtokohteessa sekä lisäksi ylläpitää Suomessa olevaa vuokra-asuntoa? Eräässä vastauksessa todettiin vain, että vaihto ei olisi taloudellisesti kannattavaa.

Tyypillinen kertomus, jossa vastaaja ei lähde opiskelijavaihtoon, muotoutui vastauksien perusteella seuraavanlaiseksi:

En lähde opiskelijavaihtoon, sillä luokanopettajaopinnot etenevät melko tarkasti määriteltä tähtia ja pelkään, että vaihdon aikana jäisin jälkeen sekä opinnoista että opiskelijakavereistani. Opettajakoulutus on ulkomailla erilaista ja laadultaan huonompaa kuin Suomessa, joten vaihdon aikana suoritettuja kursseja olisi hankalaa hyväksi lukea omiin opintoihin. En myöskään halua olla pitkää aikaa erossa perheestäni ja ystäväistäni, ja vaihtoon liittyvät käytännön järjestelyt tuntuvat hankalilta. Koen, että oma luonteeni ei ehkä ole vaihtoon sopiva, enkä pidä itseäni riittävän rohkeana lähteäkseni opiskelemaan ja asumaan uuteen ympäristöön.

5.3 Tulosten tarkastelua

Akateemisiin motiiveihin liitettiin vaihdon kannalta niin myönteisiä kuin kielteisiäkin merkityksiä. Kuten aiemmissakin tutkimuksissa (Garam 2000; Riihivuori 2015; Taajamo 1999; 2005), tässä tutkimuksessa akateemisten motiivien merkitys oli huomattava sekä opiskelijavaihtoon lähtemisen että lähtemättömyyden kannalta. Myönteisiä merkityksiä eli hyötyjä ajatellen luulen tämän johtuvan siitä, että opiskeltavalla alalla ei ole kovinkaan suurta merkitystä siihen, että opiskelijavaihdosta koetaan saavan jonkinlaista akateemista hyötyä.

Suurella osalla kielitaito kehittyy, tai jos se on jo ennestään hyvällä tasolla, pääsee vierasta kieltä ainakin käyttämään enemmän kuin Suomessa. Oman opettajuuden kannalta vastaajat kokivat hyödyllisenä nähdä, millaista opettajankoulutus on muualla maailmassa. Jos kyseinen tutkimus toteutettaisiin joillakin muilla kuin luokanopettajaopiskelijoilla, on hyvin mahdollista, että kyseinen näkökulma tulisi tällöinkin esille. Alasta riippumatta koulutus on erilaista eri maissa, ja muiden maiden toimintaan ja käytäntöihin tutustuminen koetaan kiinnostavana.

Akateemiset motiivit saivat kuitenkin enemmän merkityksiä sellaisissa vastauksissa, joissa opiskelijavaihtoon ei lähdetä, ja katson luokanopettajakoulutuksen rakenteen olevan tähän merkittävästi yhteydessä. Koulutuksen sisältö on tarkkaan määritetty, ja kurssien suoritus aika melko joustamaton. Tämän vuoksi opiskelijavaihtoon lähteminen koettiin luokanopettajaopiskelijana lähes mahdottomana. Mielestäni oli kuitenkin hieman yllättävää, kuinka monessa vastauksessa mainittiin pelko opintojen viivästy misestä opiskelijavaihdon takia, mutta kertomuksissa ei kuitenkaan sen tarkemmin kerrottu syitä, miksi opintojen viivästyminen haittaa. Monella nykyinen koulutus on kuitenkin vasta ensimmäinen korkeakoulututkinto, joten Kelalta saatavien opintotukien enimmäismääräkään ei ihan heti tule vastaan. Lisäksi opiskelukavereista jälkeen jäämisen kään ei luulisi olevan niin painava syy, että opiskelijavaihtoon jätettäisiin sen vuoksi kokonaan lähtemättä. Mikä kiire opiskelijoilla on valmistua, ja miksi opintojen viivästy mistä pelätään?

Pohdin hieman sitä, minkä vuoksi järjestelyihin liittyvissä maininnoissa tuli useaan kertaan esille Kelan tuet ja niiden saamisen loppuminen, jos vaihtoon lähdetään. Kansaneläkelaitoksen mukaan suorittaessaan korkeakoulututkintoa, jonka opintopistemäärä on 300, opiskelija on oikeutettu saamaan opintotukea yhteensä enintään 48 tukikuukautta. Alempi korkeakoulututkinto mahdollistaa enintään 30 tukikuukautta ja ylempi enintään 21. (Kela 2019.) Jos siis ilman opiskelijavaihtoa tutkinnon suorittaisi kokonaisuudessaan määrääjassa, eli alemman korkeakoulututkinnon kolmessa vuodessa ja ylemmän kahdessa, mahdollistaisivat tukikuukaudet lisäksi puolen vuoden opiskelijavaihdon. Pelko tukikuukausien loppumisesta on kuitenkin ymmärrettävää, sillä koulutuksen rakenteen ollessa niin tarkasti määritelty pitäisi järjestelyjä opintojen suhteen varmasti hieman tehdä, jotta valmistuminen ei viivästy.

Opintojen viivästymisen pelkoon saattaa olla yhteydessä myös ajatus koulun vuosirytmistä tutkittavien opiskellessa juuri luokanopettajiksi. Opiskelijat saattavat alitajuntaisesti kokea, että valmistumisen on hyvä tapahtua keväällä, kun peruskoulutkin loppuvat. Valmistumisen jälkeisenä syksynä on sitten luonnollista hakea ja aloittaa työt. Vaihto-opiskelu monissa tapauksissa viivästyttää opintoja esimerkiksi puolella vuodella, jolloin valmistuminen ajoittuisi joulukuun. Koska tämä olisi normaalista poikkeava aika valmistua, voi se opiskelijoista tuntua jatkoa hankaloittavalta ratkaisulta.

Opiskelijavaihdon työelämähyöty tuli tutkimuksessani esille ainoastaan yhdessä vastauksessa. Tämä on yhteydessä Garaminkin (2000, 34-35) tutkimuksessa esiin tulleen huomioon, että opiskeltavalla alalla on vaikutusta siihen, kuinka merkittävänä vaihto-opiskelun motiivina työelämävalmiuksia pidetään. Kauppa- ja oikeustieteellisen sekä teknisten alojen opiskelijat korostavat työelämävalmiuksia opiskelijavaihtoon lähdön motiivina muita aloja enemmän, kun taas lääketieteiden, kasvatustieteiden ja taidealojen opiskelijat muita aloja vähemmän. Syy tähän lienee yksinkertainen. Jälkimmäisenä mainitut alat valmistavat opiskelijat enemmän tiettyyn ammattiin, ja yllä mainituilla aloilla moni opiskelija sijoittuu valmistuttuaan useammin kansainväliselle sektorille. (Garam 2000, 36.)

Henkilökohtaiset motiivit ovat niin vaihtoon lähtemisen kuin lähtemättömyyden kannalta melko selvät. Kaikki ihmiset eivät koe matkustelua niin merkittävänä, tai mieleisiä kokemuksia koetaan saavan muualta kuin vaihdosta. Oman luonteen merkitys näkyy oletettavasti jo siinä, harkitaanko vaihtoon lähtöä vai ei. Jos ei koe viihtyvänsä uudessa ympäristössä, jännittää uusien ystävien saantia tai yksin pärjäämistä, eikä tunne suurta paloa itsenäistyä yksin eri puolella maailmaa, on täysin ymmärrettävää, että opiskelijavaihtoon ei lähdetä.

Kuten tässä tutkimuksessa, myös Riihivuorenkin (2015, 47) tutkimuksessa henkilökohtaisten syiden huomattiin toisinaan jarruttavan vaihtoon lähtöä. Jos taas haluaa vaihtelua tavanomaisesta elämästä ja kokea, miten pärjäisi erilaisessa ympäristössä, vaihto luonnollisestikin kiinnostaa. Henkilökohtaisia syitä painotettiin huomattavasti enemmän vastauksissa, joissa opiskelijavaihtoon lähdettiin. Myös Riihivuoren (2015) tutkimuksessa henkilökohtaiset motiivit antoivat vaihtoon lähdölle merkityksiä. Vaihdosta

saatavien kokemusten koettiin johtavan henkiseen kasvuun, ja itselleen haluttiin näyttää, että pärjääminen vieraassa ympäristössä onnistuu. (Riihivuori 2015, 46.) Taajamon (2005, 87) mukaan ulkomailla opiskelu on itsenäisyystesti, jonka seurauksena itsevarmuus lisääntyy. Garamin (2000, 34) tutkimuksessa vaihto-opiskelun motiiveissa korostuivat henkilökohtaiset merkitykset, erityisesti kokemukset. Kokemusten lisäksi henkilökohtaisissa motiiveissa korostettiin matkustelua sekä halua kokeilla vieraassa ympäristössä selviämistä (Garam 2000, 37). Nämä samat tulokset esille tulivat myös tässä tutkimuksessa.

Kulttuuristen motiivien merkitys on mielestäni selkeä. Vaihtoon lähtevät ovat arvatenkin kiinnostuneita erilaisista ympäristöistä, kulttuureista ja ihmisistä. Riihivuoren (2015, 41) tutkimuksessa vaihdon kulttuurisista motiiveista tuli esille se, että kulttuuriin haluttiin tutustua lähemmin kuin matkustelun muodossa. Kulttuurinen näkökulma liittyy osaltaan myös henkilökohtaiseen haluun avartaa maailmankatsomustaan. Muihin kulttuureihin tutustumalla toisia ihmisiä opitaan ymmärtämään paremmin. Tämä voi liittyä joko yleisesti erilaisiin kulttuureihin tai juuri vaihdon kohdemaan kulttuuriin. Kulttuurisia motiiveja mainittiin vastauksissa kuitenkin kohtalaisen vähän. Tämä saattaisi olla selitettävissä sillä, että koska henkilökohtaisiin motiiveihin sijoitetut kokemukset ja matkustelu tulivat esille monessa kertomuksessa, ovat vastaajat saattaneet ajatella kulttuuristen merkitysten myös sisältyvät niihin.

Sosiaaliset motiivit korostuivat sekä vaihtoon lähdön että lähtemättömyyden motiiveissa, kuitenkin suhteessa hieman enemmän vastauksissa, joissa vaihtoon ei lähdetty. Taajamo (1999, 46) puhuu tutkimuksessaan Ulkomailla opiskelu – kulttuurinen kehitystehtävä siitä, kuinka etenkin vaihto-opiskelun alussa sosiaalisuus on todella intensiivistä, ja verrattaessa esimerkiksi opintojen aloittamiseen kotimaassa, vaihdossa ulkomaiset opiskelijat tuovat oman merkityksensä vuorovaikutukseen. Vaihto-opiskelijoista syntyy omanlaisensa alakulttuuri, joka synnyttää väkisinkin erilaisia ristiriitatilanteita, eikä pelkästään negatiivisessa merkityksessä (Taajamo 1999, 46).

Opiskelijavaihtoon lähdetään lähes aina yksin, ja luultavasti sosiaaliset suhteet jännittävät ja mietityttävät lähes jokaista lähtijää. Koenkin, että opiskelijavaihtoon lähtöä pohtiessaan tulee itsensä kanssa käydä keskustelu, tuntuvatko kansainväliset suhteet ja uudet tuttavuudet eri puolilta maailmaa

riittävän houkuttelevilta verrattuna siihen, että jäisi kotisuomeen tuttujen ihmisten kanssa. Erityisesti jos on tottunut aina asumaan ”kämpin” tai kumppanin kanssa, ei yksin vaihtoon lähteminen välttämättä tunnu varteen otettavalta vaihtoehdolta. Taajamon (2005) tutkimuksessa tuli esille se, kuinka ulkomaiset vaihto-opiskelijat Suomessa ovat kokeneet suomalaiset opiskelijat hankaliksi lähestyä. Heidän mukaansa suomalaiset tuntuvat jopa pidättyväsiltä tai haluttomilta olemaan kontaktissa vaihto-opiskelijoiden kanssa. Suomalaisia pidetään kaiken kaikkiaan ujoina ja hiljaisina. (Taajamo 2005.) Uskon, että vaikutelma ei ole täysin perätön ja tällä on epäilemättä vaikutusta myös toisin päin. Moni suomalainen saattaa olla pidättyväinen eikä liian innokkaasti syöksy tutustumaan toisesta kulttuurista tuleviin ihmisiin. Tällaiset opiskelijat eivät välttämättä itse halua lähteä vaihtoon, jos kansainvälisistä kontakteista ei ole paljoa aikaisempaa kokemusta.

Kuitenkin jos miettii luokanopettajaopiskelijoita, olemme me keskimäärin melko ulospäinsuuntautunut ja sosiaalinen joukko. Alalle ei luultavasti hae ainakaan sellaisia ihmisiä, jotka kokevat sosiaalisen kanssakäymisen ahdistavana. Tämä tulee esille Ikonen ja Ruuskan tutkimuksessa, jossa Heikkisen mukaan luokanopettajaopiskelijoiden joukossa vallitsevia hyveitä ovat esimerkiksi itseluottamuksen osoittaminen, ryhmäkeskeisyys, avoimuus ja halu olla esillä (Ikonen & Ruuska 2015, 10). Tällä on mielestäni merkitystä vaihdon sosiaalisia motiiveja ajatellen. Kun ollaan avoimia ja suvaitsevaisia, uusiin ihmisiin halutaan tutustua ja tutustutaankin helposti vaihdon aikana. Kuitenkin moni on myös sitoutunut kotisuomessa esimerkiksi seurustelukumppaniin, jonka vuoksi vaihtoon lähtö koetaan haastavana. Yliopistossa vallitsee myös omanlainen piilo-opetussuunnitelmansa, ja jokaisella alalla on omanlaisensa heimokulttuuri. Luokanopettajaopiskelijat Tampereen yliopistossa muodostavat siis sosiaalis-kulttuurisen kokonaisuuden, missä vaikuttavat yhteiset arvot, normit ja käytänteet. (Ikonen & Ruuska 2015, 5.) Jos heimokulttuurille ei ole yleistä opiskelijavaihtoon lähteminen, ei vallitsevasta kulttuurista haluta poiketa ja vaihtoon lähteä.

Opiskelijavaihtoon lähtemättömyyden informaatioon ja järjestelyyn liittyvät motiivit ymmärtääkseen ei tarvita kovin paljoa pohdintaa. Jos informaation määrä koetaan liian vähäiseksi ja sen itsenäinen etsiminen työlääksi, pitää opiskelijavaihtoon lähtöön olla melko suuri palo, jotta asioista aletaan ottaa

itsenäisesti selvää. Kun harva opiskelija lähtee opiskelijavaihtoon, eivät kaikki ole välttämättä koskaan edes kuulleet keneltäkään vaihdossa käyneeltä opiskelijalta kokemuksia. Näin edes vähäistä kosketuspintaa vaihto-opiskeluun ei ole ollenkaan. Myös asumisjärjestelyihin liittyvät huolet ovat varmasti täysin paikallaan.

Tarkasteltaessa tuloksia on muistettava, että vastaajien tuli miettiä opiskelijavaihdon motiiveja vain toisesta näkökulmasta, eli joko vaihtoon lähdön tai lähtemättömyyden kannalta. Todellisuudessa opiskelijoiden ajatukset eivät kuitenkaan luultavasti ole ihan näin mustavalkoisia, ja kielteisistäkin motiiveista on varmasti löydettävissä asian myönteinen puoli ja toisin päin. Tämä tuli esille muutamassa kertomuksessa, jossa pohdittiin eri motiivien päällekkäisyyttä. Eräässä vastauksessa kyseinen päällekkäisyys liittyi siihen, että vaikka kaikkia opiskelijavaihdon aikaisia kursseja ei saisikaan hyväksi luettua, antaa vaihto mahdollisuuden nähdä, millaista opiskelu ja luokanopettajakoulutus muualla maailmassa on. Toinen esimerkki motiivien päällekkäisyydestä oli kertomuksessa, jossa omaa luonnetta ei koettu opiskelijavaihdon kannalta ihanteelliseksi, mutta siitä huolimatta vaihdon ajateltiin olevan tervetullut haaste, josta olisi hyötyä tulevaisuutta ajatellen.

5.4 Johtopäätöksiä tuloksista

Tutkimuksen tuloksista ja niiden pohdinnasta voi tehdä jonkinlaisia johtopäätöksiä. Pohdin johtopäätöksiä siitä näkökulmasta, mitä mahdollisesti tulisi tehdä, jotta luokanopettajaopiskelijat lähtisivät opiskelijavaihtoon entistä enemmän. Tutkimuksen alussa esittelin tilastoja korkeakouluopiskelijoiden ulkomaanjaksoista. Vaikka ulkomaanjaksojen määrä olikin tutkimusten valossa nousussa (Opetushallitus 2018), mielestäni määrä on kuitenkin kovin vähäinen. Tuloksissa tuli esille motiiveja niin vaihtoon lähtemisen kuin lähtemättömyyden kannalta, ja jotta kansainvälisyyttä saataisiin lisättyä, on motiivit otettava tarkkailun kohteeksi.

Yksi merkittävä vaihtoa lisäävä tekijä voisi olla luokanopettajakoulutuksen rakenteen muuttaminen. Nyt luokanopettajakoulutus sisältää pakollisia kursseja, joiden suoritus tapahtuu tarkasti määriteltynä ajankohtana ja tarkasti määritellyssä järjestyksessä. Rakennetta tulisi siis jollain tavalla muuttaa

vapaammaksi, jotta opiskelijavaihtoon lähtöä edes harkittaisiin enemmän. Voisiko esimerkiksi valinnaisten opintojen määrää tutkinnon opintopistemäärästä lisätä niin, että vaikka vaihdon aikana suoritettuja kursseja ei saisi pakollisiin opintoihin hyväksi luettua, saisi ne edes järkevästi liitettyä osaksi omaa tutkintoa? Jos vaihdon aikana suoritettut kurssit ovat tutkinnon kannalta ylimääräisiä, ei lähteminen houkuta opiskelijoita.

Toinen merkittävä tekijä voisi olla informaation lisääminen. Opiskelijavaihto saatetaan kokea kiinnostavana, mutta se tuntuu kaukaiselta, sillä siihen liittyvät käytännön asiat ovat hankalia. Halukkaille voitaisiin siis järjestää nykyistä enemmän tilaisuuksia, joissa koordinaattorit kertoisivat vaihtokohteista, hausta, kurssien hyväksi lukemisista ja järjestelyyn liittyvistä asioista. Lisäksi jo vaihdossa käyneet opiskelijat voisivat jakaa omia kokemuksiaan. Myös yliopiston nettisivuilla olevaa tietoa voitaisiin selventää ja laajentaa, jotta se olisi mahdollisimman hyvin opiskelijoiden käytettävissä. Opiskelijoille olisi siis hyvä saada käsitys, että vaihtoon liittyvää tietoa on helposti saatavilla, eikä sitä tarvitse etsiä itse.

Kolmas tekijä, jolla luokanopettajaopiskelijoiden kiinnostusta opiskelijavaihtoa kohtaan voitaisiin saada lisättyä, olisi kansainvälisen toiminnan lisääminen omassa kotiyliopistossa. Vaihto-opiskelijoille on tarjolla omia englanninkielisiä kursseja, ja oman kokemukseni mukaan heidän kanssaan ei tule kovinkaan paljoa kohtaamisia muussakaan yliopiston arjessa. Esimerkiksi osa kursseista voitaisiin toteuttaa yhdessä vaihto-opiskelijoiden kanssa, tai muuta yhteistä oheistoimintaa järjestää entistä enemmän. Nyt tuntuu, että vapaa-ajankin toiminta tapahtuu erikseen alan vaihto-opiskelijat keskenään ja suomalaiset opiskelijat keskenään.

6 LOPUKSI

6.1 Luotettavuuden ja eettisyyden arviointia

Laadullisessa tutkimuksessa aineiston analyysivaihetta ja luotettavuuden arviointia ei voida täysin erottaa toisistaan. Tutkimusta tehdessä luotettavuuden pohdinta kulkee koko tutkimuksen analyysivaiheen ajan mukana. Tutkija joutuu jatkuvasti pohtimaan omia ratkaisujaan ja ottamaan kantaa analyysin kattavuuteen ja luotettavuuteen liittyviin kysymyksiin. (Eskola & Suoranta 2014, 209.) Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuutta arvioidaan usein termillä uskottavuus. Uskottavuuteen liittyvät myös käsitteet siirrettävyys, varmuus ja vaikuttavuus. (Eskola & Suoranta 2014, 213.)

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta koskevassa keskustelussa on esitetty näkemyksiä siitä, että käsitteet validiteetti ja reliabiliteetti eivät sovi laadullisen tutkimuksen luotettavuuden perusteiksi, vaan paremmin määrälliseen tutkimukseen (Eskola & Suoranta 2014, 212). Käsitteitä on kuitenkin mahdollista soveltaa myös laadulliseen tutkimukseen, ja mielestäni tämän tutkimuksen luotettavuutta voidaan pohtia etenkin käsitteen reliabiliteetti avulla. Käsitteeseen sisältyvät metodin reliaabeliuden arviointi, ajallinen reliaabelius sekä johdonmukaisuus tuloksissa (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Koen, että tutkimuksen metodina käytetty eläytymismenetelmä oli tutkimukseen sopiva, sillä se mahdollisti laajan vastaajajoukon sekä vastauksia opiskelijavaihtoon liittyvistä käsityksistä ja pohdinnoista sekä vaihdossa käyneiltä, vaihtoa harkitsevilta, että vaihtoa harkitsemattomilta vastaajilta. Myös tuloksissa voi sanoa olleen johdonmukaisuutta, sillä vastauksissa tuli esiin samansuuntaisia asioita.

Lähtökohtana laadullisessa tutkimuksessa on tutkijan avoin subjektiviteetti. Tutkija on siis tutkimuksensa keskeinen tutkimusväline. (Eskola & Suoranta 2014, 211.) Tämä seikka on osallisena myös tässä tutkimuksessa. Olen itsekkin luokanopettajaopiskelija eli osa tutkimusjoukkoani, ja myös minulla on

jonkinlaisia käsityksiä opiskelijavaihdosta. Voisin siis varmasti itsekin vastata kysymyksiin opiskelijavaihdon lähtemiseen ja lähtemättömyyteen vaikuttavista motiiveista. Näin ollen oma ääneni on tutkimuksessa kuultavissa. Lisäksi olen ensimmäistä kertaa tutkimuksen teon ytimessä, joten myös tämä on otettava huomioon luotettavuutta pohtiessa.

Vaikka laadullisessa tutkimuksessa tarkoituksena ei ole yleistää ilmiötä, on aineiston kattavuutta ja riittävyttä kuitenkin pohdittava. Aineistoa voidaan ajatella olevan riittävästi, kun uudet tapaukset eivät tuota tutkimusongelman kannalta uutta tietoa. Kyse on aineiston kylläntymisestä eli saturaatiosta. Aiempien eläytymismenetelmällä tehtyjen tutkimuksien aineistoja analysoitaessa on havaittu, että riittävä määrä vastauksia yhtä kehyskertomusta kohden on 15. (Eskola 1997, 24; Eskola & Suoranta 2014, 62-64.) Vaikka en omassa tutkimuksessani saanut toiseen kehyskertomukseen niin montaa vastausta, olivat vastauksissa samat teemat, enkä usko, että uusista vastauksista olisi tullut esille enää uusia merkittäviä tuloksia.

Eläytymismenetelmää kritisoidaan usein siitä, tuottaako menetelmä pelkästään stereotypioita tutkittavasta aiheesta. Kyllä, menetelmä tuottaa tyypillisiä ja yleisiä vastauksia, mutta myös poikkeuksellisia vastauksia. (Eskola & Suoranta 2014, 117.) Tämä tuli esille myös omassa tutkimuksessani. Koska suurin osa vastaajista ei ollut itse koskaan käynyt opiskelijavaihdossa eikä vastaaminen edellyttänyt vaihdosta minkäänlaista kokemusta, vastattiin tutkimukseen pääasiassa omien ennakkokäsityksien mukaan ja kehyskertomuksen tilanne kuvitellen. Tarkoituksena olikin saada yleinen käsitys siitä, minkälaisia motiiveja luokanopettajaopiskelijat antavat vaihtoon lähdölle ja lähtemättömyydelle. Kuitenkin tämän lisäksi vastauksissa tuli esille myös poikkeavia asioita, joita oli mainittu vain yhdessä vastauksessa, kuten esimerkiksi hallitustoiminnan vaikutus opiskelijavaihtoon. Tällaisia mainintoja oli eritoten kertomuksissa, jotka olivat pitkiä ja monipuolisia, eli vastaamiselle oli selvästi annettu aikaa. Näin omaa ajattelua oli ehkä ehditty paremmin jäsentää ja motiiveja pohtia pintaa syvemältä.

Eläytymismenetelmä kehitettiin alun perin yhdeksi vastaukseksi tutkimuksen teon ja tiedonhankinnan eettisten ongelmien ratkaisuun. Kun menetelmässä tutkimusjoukko annetaan mahdollisuus tilanteen kuvittelemiseen ja kuvitteellisen kertomuksen esittämiseen, ei vastaajan omista

kokemuksista ja käsityksistä saada tietoa. (Eskola ym. 2017, 267-268.) Vaikka tämä tutkimus ei aiheeltaan käsittelekään arkaluonteista asiaa, on vastaajien identifiointi täysin mahdotonta jo senkin takia, että tutkimuslomakkeessa ei kysytty vastaajien henkilötietoja, eikä vastaajien tarvinnut vastata omana itsenään.

6.2 Jatkotutkimusehdotuksia

Tutkimuksesta on mahdollista johtaa hyvinkin monipuolisesti erilaisia jatkotutkimuksia. Olisi mielenkiintoista kerätä aineisto niin, että vastaajien tulisi pohtia opiskelijavaihdon motiiveja molemmista näkökulmista, eikä pelkästään lähtemisen tai lähtemättömyyden kannalta. Näin vastaajat pääsisivät punnitsemaan motiiveja keskenään ja pohtimaan, kumpaan vastaukseen annetut motiivit ovat mahdollisesti merkittävämpiä opiskelijavaihdon lähtöön liittyvän päätöksenteon kannalta.

Opiskelijavaihdon motiiveja ja merkityksiä voisi tutkia niin, että kohteena olisivat opiskelijat, jotka ovat lähdessä opiskelijavaihtoon, ja heillä olisi esimerkiksi vaihtokohde ja lähtöaika jo tiedossa. Tutkimusaineistoa kerättäisiin ennen opiskelijavaihtoon lähtöä sekä vaihdon päätyttyä. Ennen lähtöä tapahtuvassa aineistonkeruuvaiheessa tutkittavat pohtisivat motiiveja, joiden vuoksi he päätyivät lähtemään opiskelijavaihtoon. Jälkimmäisessä aineistonkeruutilanteessa pohdittaisiin vaihdolle annettavia merkityksiä. Eri vaiheissa saatuja tuloksia voitaisiin vertailla keskenään ja pohtia, koetaanko vaihdon motiiveja ja merkityksiä samalla tavalla ennen ja jälkeen opiskelijavaihdon.

Kolmas jatkotutkimusehdotus voitaisiin toteuttaa samalla eläytymismenetelmällä niin, että luokanopettajaopiskelijoiden lisäksi tutkittaisiin myös muiden alojen opiskelijoiden vaihto-opiskelulle antamia motiiveja. Näin voitaisiin vertailla, miten opiskeltava ala vaikuttaa motiiveihin, ja tuleeko jollakin alalla esille esimerkiksi enemmän motiiveja opiskelijavaihtoon lähtemättömyyteen kuin lähtemiseen tai toisin päin. Tällaisen tutkimuksen aineistoa voitaisiin laadullisen analyysin lisäksi analysoida määrällisin menetelmin.

7 LÄHTEET

Asoodar, M. Reza Atai, M. & Baten, L. 2017. Successful Erasmus Experience. Analysing Perceptions before, during and after Erasmus. Sage Journals. https://journals-sagepub-com.libproxy.tuni.fi/doi/full/10.1177/1475240917704331?utm_source=summon&utm_medium=discovery-provider (Luettu: 27.11.2019.)

Eskola, J. 1997. Eläytymismenetelmäopas. Tampere: Tampereen yliopisto.

Eskola, J., Karayilan, S., Kaski, T., Lehtola, T., Mäenpää, T., Nishimura-Sahi, O., Oede, A-M., Rantanen, M., Saarinen, S., Toivikko, P., Valtonen, M. & Wallin, A. 2017. Eläytymismenetelmä 2017. Eläytymismenetelmä 2017: Ohjeita ja kokemuksia menetelmästä kiinnostuneille. Teoksessa J. Eskola, T. Mäenpää & A. Wallin (toim.) Eläytymismenetelmä 2017: Perusteema ja 11 muunnelmaa. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print, 266–293.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2014. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 10. painos. Tampere: Vastapaino.

Euroopan komissio. Bolognan prosessi ja eurooppalainen korkeakoulutusalue. https://ec.europa.eu/education/policies/higher-education/bologna-process-and-european-higher-education-area_fi (Luettu: 17.10.2019.)

Garam, I. 2000. Kansainvälisyyttä käytännössä. Suomalaisten vaihto-opiskelijoiden kokemuksia ulkomailla opiskelusta. Helsinki: Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus rs.

Ikonen, M-M. & Ruuska, H. 2015. Se, mitä yliopistolla tapahtuu on jotenki niin kaukana todellisuudesta. Tampereen yliopiston luokanopettajaopiskelijoiden heimokulttuuria etsimässä. Tampereen yliopisto. Pro gradu -tutkielma.

Kela, 2019. Opintotuki 2019–2020. Info 8. <https://www.kela.fi/documents/10180/681919/optuinfo.pdf/d3f6399c-c718-4057-81ae-88e525e099f8> (Luettu 20.11.2019.)

Lesjak, M., Juvan, E., Ineson, E. M., Yap, M. H. T. & Podovsovnik Axelsson, E. 2015. Erasmus student motivation. Why and where to go? Springer link. <https://link-springer-com.libproxy.tuni.fi/article/10.1007%2Fs10734-015-9871-0> (Luettu 27.11.2019.)

Moilanen, P. & Räihä, P. 2001. Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-Kustannus, 44–67.

Nieminen, T. & Kangastupa, E. 2015. Kansainvälinen opiskelijaliikkuvuus 2014. Tampereen yliopisto.

Nieminen, T., Kangastupa, E. & Stedt, S. 2017. Kansainvälinen opiskelijaliikkuvuus 2016. Tampereen yliopisto.

Nieminen, T. & Karvonen, K. 2019. Kansainvälinen opiskelijaliikkuvuus 2018. Tampereen yliopisto.

Nieminen, T. & Puttonen, S. 2016. Kansainvälinen opiskelijaliikkuvuus 2015. Tampereen yliopisto.

Nieminen, T. & Sillantaka, A-M. 2018. Kansainvälinen opiskelijaliikkuvuus 2017. Tampereen yliopisto.

- Opetusministeriö. 2009. Korkeakoulujen kansainvälistymisstrategia 2009-2015. Opetusministeriön julkaisu 2009:21. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/77777/opm21.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (Luettu 14.10.2019.)
- Opetushallitus. 2018. Tilastoja korkeakouluopiskelijoiden ulkomaanjaksoista. <https://www.oph.fi/fi/tilastot/tilastoja-korkeakouluopiskelijoiden-ulkomaanjaksoista> (Luettu 4.12.2019.)
- Opetushallitus. 2018. Tilastoja korkeakoulujen henkilökunnan kansainvälisestä liikkuvuudesta. <https://www.oph.fi/fi/tilastot/tilastoja-korkeakoulujen-henkilokunnan-kansainvalisesta-liikkuvuudesta> (Luettu 30.10.2019.)
- Riihivuori, N. 2015. Elämää Suomi-kuplan ulkopuolella. Vaihto-opiskelun motiiveja ja merkityksiä opiskelijoiden matkakertomusten perusteella. Tampereen yliopisto. Pro gradu -tutkielma.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV – menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <https://www.fsd.uta.fi/metelmaopetus/kvali/index.html> (Luettu 23.10.2019.)
- Taajamo, M. 1999. Ulkomailla opiskelu – kulttuurinen kehitystehtävä. Jyväskylän yliopisto: Koulutuksen tutkimuslaitos.
- Taajamo, M. 2005. Ulkomaiset opiskelijat Suomessa. Kokemuksia opiskelusta ja oppimisesta, elämästä ja erilaisuudesta. Jyväskylän yliopisto: Koulutuksen tutkimuslaitos.
- Tampereen yliopisto. 2019. Kansainvälisty opinnoissa. Tampereen yliopiston opiskelijan opas. <https://www.tuni.fi/opiskelijanopas/tampereen-yliopiston-opiskelijan-opas/kansainvalisty-opinnoissa> (Luettu 30.10.2019.)

Tampereen yliopisto. 2019. Luokanopettaja, Kasvatustieteiden koulutus.
<https://www.tuni.fi/fi/tule-opiskelemaan/luokanopettaja-kasvatustieteiden-koulutus> (Luettu 14.10.2019.)

Tampereen yliopiston normaalikoulu. 2019. Harjoitteluopas 2019–2020.
<https://norssi.uta.fi/opetusharjoittelu/opetusharjoittelu-lo/kasalo1/> (Luettu 11.11.2019.)

Varto, J. 1992. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Helsinki: Kirjayhtymä.

Moikka!

Olen kolmannen vuosikurssin luokanopettajaopiskelija, ja teen kandidaatintutkielmaani **luokanopettajaopiskelijoiden opiskelijavaihdosta**. Kasvatustieteilijöitä lähtee vuosittain vaihtoon suhteessa vähän muihin tiedekuntiin verrattuna, vaikka kiinnostusta opiskelijavaihdolle löytyisikin. Tutkimuksessani haluaisinkin selvittää, **miksi opiskelijavaihtoon lähdetään tai ei lähdetä**.

Tutkimuksen kohteena ovat Tampereen yliopiston luokanopettajaopiskelijat 2. vuosikurssista ylöspäin. Tutkimuksen menetelmänä on eläytymismenetelmä, joten sinun ei tarvitse vastata omana itsenäsi, vaan laajentaa tarkasteluasi oman ajattelusi ulkopuolelle. Tutkimukseen vastaaminen ei edellytä opiskelijavaihdossa käymistä. Aineiston käsittely on anonyymia.

Luethan erityisesti avoimen tehtävänannon huolellisesti ennen vastaamistasi.

Lomakkeeseen vastaaminen vie aikaa vain noin 5-10 minuuttia.

Lomake on auki 18.10. asti, joten vastaathan ajoissa, ennen kuin vastausaika sulkeutuu.

Jos sukunimesi alkaa kirjaimilla A-L, vastaa ainoastaan tähän lomakkeeseen:

<https://tinyurl.com/y594prn8>

Jos sukunimesi alkaa kirjaimilla M-Ö, vastaa ainoastaan tähän lomakkeeseen:

<https://tinyurl.com/yxbepmdq>

Kiitos paljon jo etukäteen vastaamisesta! ☺

Jos mieleen tulee lisäkysymyksiä, ota yhteyttä minuun.